

A1 DÁREJEDEGI OQIWSHILARDIŇ INGLIS TILINEN KOMMUNIKATIV KÓNLIKPESEN RAWAJLANDIRIW MEXANIZMLERI (QARAQALPAQ KLASSLARI MISALINDA)

Xabibullayeva Guljahan Kengesbay qızı

13.00.02 - Tayanish doktoranti, Qaraqalpaq mámleketlik universiteti

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.10654310>

ARTICLE INFO

Received: 05th February 2024

Accepted: 12th February 2024

Online: 13th February 2024

KEY WORDS

Aktivlestiriv, óz-ara sheriklik, ámeliy shınıǵıwlar, qaraqalpaq klasslar, kónlikpeler.

ABSTRACT

Bul maqalada A1 dárejedegi oqıwshılardıń inglis tilinen kommunikativ kónlikpelerin rawajlandırıw ushın qaraqalpaq klasslarında qollanılatusın mexanizmler talqılanadı. Bul mexanizmler oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem beredi hám olardıń óz pikirlerin ańlatıw hám basqa insanlar menen sáwbetlesiw qábiletlerin rawajlandıradı. Bulardıń barlıǵı qaraqalpaq klasslarında inglis tili úyreniw ushın zárúrli bolıp tabıladı hám A1 dárejedegi oqıwshılar ushın júdá paydalı boladı. Oqıwshılar bul mexanizmler arqalı tildi ámeliy túrde paydalanıwdı úyrenedi hám usınıń menen olardıń inglis tilinde kommunikaciya qábiletleri jáne de rawajlanadı.

Qaraqalpaq klassları kontekstinde A1 dárejesinde inglis tilinde kommunikativ kompetenciyanı rawajlandırıw júdá zárúrli bolıp tabıladı. Bul tekǵana global tálim hám kásiplik ósiw múmkinshiligin berip qoymay, bálki social hám mádeniy baylanıslardı da bekkemleydi [2].

A1 dárejesi keyinsheli inglis tilin tabıslı úyreniw ushın tiykar bolıp tabıladı. Bul studentlerge kúndelik baylanısqa bolǵan isenimin arttırıw múmkinshiligin beredi, sonıń menen birge, tildi tereń úyreniw ushın tiykar bolıp xızmet etedi.

Kommunikativ kompetenciyanı rawajlandırıw mexanizmleriniń áhmiyeti tekǵana qaraqalpaq jámiyeti kontekstinde inglis tiliniń lingvistik áhmiyetin ǵana emes, bálki mádeniy áhmiyetin de aytp ótedi. Bul process tekǵana baylanıs kónlikpelerin qalıplestirip qoymay, bálki jańa bilimler, mádeniy hár túrlilikti túsiniw hám oqıwshılardıń jeke ósiwi ushın jańa jollardı ashadı.

Kommunikativ kónlikpeler, oqıwshılar ortasındaǵı eki tárep ortasında baylanıslardı asırıw hám inglis tilin ámeliy túrde úyreniwdi támiyinlew ushın zárúrli bolıp tabıladı. Bul maqalada, kommunikativ kónlikpeler, olardıń qanday jollar menen rawajlantırılatusını hám qanday oqıtılatusını haqqında maǵlıwmat beriledi. Qaraqalpaq klasslarında inglis tilin oqıtıwdıń zárúrligi hám kommunikativ kónlikpeler rawajlandırıw mexanizmleri, oqıwshılar arasında sherikliktiń asırılıwı, eki tárep ortasında baylanıslar ótkeriw hám jumıs birliklerin shólkemlestiriv sıyaqlı temalar kórsetiledi [4].

Kommunikativ kónlikpeler, oqıwshılar ortasındaǵı eki tárep baylanısların asırıw hám inglis tilin ámeliy túrde úyreniwdi támiyinlew ushın zárúrli bolıp tabıladı. Bul kónlikpeler, oqıwshılardıń tildi paydalanıw hám sáwbetlesiw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem beredi. Kommunikativ kónlikpeler arqalı, oqıwshılar tildi úyreniwdiń jáne de ámeliy hám nátiyjeli usılların úyrenedi. Bul kónlikpeler, oqıwshılar arasındaǵı sheriklikti asırıw, eki tárep arasında baylanıslar ótkeriw hám jumıs birliklerin shólkemlestiriw sıyaqlı temalarǵa da járdem beredi. Kommunikativ kónlikpeler, oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıw, sorawlar beriw, juwap beriw, pikir bildiriw, túsiniklerdi ańlatıw hám basqa eki tárep ortasında baylanıslardı ótkeriw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem beredi.

Qaraqalpaq klasslarında inglis tilinen kommunikativ kónlikpelerdi rawajlandırıw ushın tómendegi mexanizmler paydalanılıwı múmkin:

1. Sáwbetler hám debatlar: Klaslarda shólkemlestiriletuǵın eki tárep baylanıslar hám debatlar, oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem beredi. Bul debatlar, oqıwshılardı tildi úyreniwge qızıǵıwshılıq hám qosımsha motivaciya alıwǵa járdem beredi [1].

2. Rolli oyunlar: Rolli oyunlar, oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem beredi. Bul oyunlar, oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıwdı úyreniwde járdem beredi hám olardıń tildi paydalanıw qábiletlerin rawajlandıradı.

3. Kooperativ úyreniw usılları: Kooperativ úyreniw usılları, oqıwshılardıń bir-birine járdem beriw hám sáwbetlesiw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem beredi. Bul usıllar, oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıwdı úyreniwde járdem beredi hám olardıń óz-ara sheriklik qılıw hám jumıs birliklerin shólkemlestiriw qábiletlerin rawajlandıradı.

4. Dògerekler: Dògerekler, oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem beredi. Bul dògerekler, oqıwshılardıń tildi paydalanıw, sorawlar beriw, juwap beriw, pikir bildiriw hám túsiniklerdi ańlatıw qábiletlerin rawajlandıradı.

5. Oqıw materiallarınıń ámeliy qollanıwı: Oqıw materiallarınıń ámeliy qollanıwı, oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıw qábiletlerin rawajlandırıwǵa járdem beredi. Bul usılda, oqıw materialı ámeliy shınıǵıwlar járdeminde oqıwshılardı uyretiledi hám olardıń tildi paydalanıw qábiletlerin rawajlandıradı.

A1 dárejesindegi oqıwshılarda inglis tilinde kommunikativ kompetentsiyani rawajlandırıw máseleleri hám sheshimi (qaraqalpaq klassları misalında) tómendegilerdi óz ishine aladı:

Resurslardıń sheklengenligi- Internetke hám zamanagóy texnologiyalarǵa baylanıstıń sheklengen múmkinshilikleri inglis tilin úyretiw ushın onlayn resurslardan paydalanıwdı qıyınlastırıwı múmkin.

Mádeniy ayırıqshalıqlardı jeterli dárejede túsinbew: Inglis tilinde sóyleytuǵın mámleketlerdiń mádeniy nuansların nadurıs túsiniw inglis tilinde nátiyjeli sáwbetlesiwdi qıyınlastırıwı múmkin.

Motivatsiya jetispewi: Inglis tilin úyreniwge qızıǵıwshılıq yamasa túsinbew sabaqlarda aktiv qatnasıw hám tapsırmalardı orınlawda tosıq bolıwı múmkin.

Kórsetilgen mashqalalarǵa tómendegishe sheshim tabıw múmkin:

Tálim resursların maslastırıw: Sheklengen shárayatlarda nátiyjeli oqıtıw ushın internetke keń kirisiwdi talap etpeytuǵın maslastırılǵan oqıw materialları hám texnikaların jaratıw.

Mádeniy elementlerdiń integraciyası: Inglis tilin úyreniwdi jáne de aktual hám qızıqlı qılıw ushın qaraqalpaq xalqınıń mádeniy táreplerine itibar qaratqan halda sabaqlardı islep shıǵıw.

Jergilikli tálim iniciativlerin jaratıw: Qaraqalpaq jámiyetshiliginde inglis tilin úyreniw zárúrligini xoshametlew hám túsiniwge qaratılǵan programmalar hám ilajlardı qollap-quwatlaw [5].

Bul sheshimler mashqalalardı saplastırıwǵa hám qaraqalpaq klasslarında A1 klass oqıwshılarında inglis tilinde kommunikativ kompetentsiyanıń nátiyjeli rawajlanıwın támiyinlewge járdem beredi.

Qaraqalpaq klasslarında A1 klass oqıwshılarında inglis tilinde kommunikativ kompetenciyanı rawajlandırıw mexanizmlerinen paydalanıw basqıshlarına tómendegiler kiredi:

1. Dárejeni bahalaw: Studentlerdiń individual mútajlikleri hám tayarlıq dárejesin anıqlaw ushın til kompetenciyası dárejesin dáslepki bahalawdan ótkeriw.

2. Maqsetlerdi anıqlaw: Studentler menen birgelikte baylanıs qábiletleri hám jaǵdaylarǵa itibar qaratıp, inglis tilin úyreniwde anıq maqsetlerdi belgilew.

3. Materiallardı maslastırıw: Qaraqalpaq oqıwshılarınıń mádeniy qásiyetleri hám qızıǵıwshılıqlarına sáykes keletuǵın oqıw materialların tańlaw yamasa jaratıw.

4. Mádeniy elementlerdiń integraciyası: Jáne de ózine tartatuǵın hám mazmunlı oqıw ortalıǵın jaratıw ushın Qaraqalpaqstan mádeniyatı elementlerin sabaqlarǵa kirgiziw.

5. Tálimniń oyın formaları: Til kónlikpelerin aktivlestiriw hám baylanıstı jaqsılaw ushın tálim oyınları, rol oynaw oyınları, krossvordlar hám basqa oyın usıllarınan paydalanıw.

6. Autentik materiallar menen islew: Inglis tilindegi tekstler, audio hám video materiallardan paydalanıp, keyin olardı qaraqalpaq tilinde talqılaw.

7. Gruppa hám juplıq jumısları: Tájiriybe almasıw hám wazıypalardı talqılaw ushın gruppalarda yamasa juplıqta islewdi óz ishine alǵan oqıw jaǵdayların shólkemlestiriw.

8. Pikir bildiriw hám korrekciya: Oqıtıwshı hám klaslaslar tárepinen úzliksiz túrde pikirler bildiriw oqıwshıǵa qátelerin túsiniwge hám kónlikpelerin asırıwǵa járdem beredi [7].

9. Jekelestirilgen jantasıw: Hár bir oqıwshınıń individual ayırmashılıqları hám mútajliklerin jáne de nátiyjeli úyreniwdi esapqa alıw.

10. Rawajlanıwdı bahalaw: Rawajlanıwdı turaqlı bahalaw hám analiz qılıw jáne de erisilgen nátiyjelerge muwapıq oqıtıw usılların korrekciyalaw.

Juwmaq. Qaraqalpaq klasslarında inglis tilin úyreniw ushın kommunikativ kónlikpelerdi rawajlandırıwǵa áhmiyet beriliwi kerek. Bul, oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıw qábiletlerin rawajlandıradı hám olardıń óz pikirlerin ańlatıw hám basqa insanlar menen sáwbetlesiw qábiletlerin rawajlandıradı. Oqıtıwshılar oqıwshılardı aktivlestiriw, óz-ara sheriklik qılıw hám ámeliy shınıǵıwlar járdeminde úyretiwdi usınıs qıladı. Sonıń menen birge, rolly oyınları hám basqa kónlikpeler oqıwshılardıń tildi ámeliy túrde paydalanıw qábiletlerin rawajlandıradı. Bulardıń barlıǵı qaraqalpaq klasslarında inglis tilin úyreniw ushın zárúrli bolıp tabıladı.

References:

1. Gebel S. F. Inglis tili sabaqlarında qosıqtan paydalanıw // Mektepte shet tilleri.- 2009 - №5. 28 - 31-betler
2. Gez N. I. Ob'ekt retinde kommunikativ kompetentsiyani qalıplestiriw shet el metodikalıq izertlewler / /Mektepte shet tilleri.- 1985 no 217-24 betler.
3. Gez N. I., Frolova G. M. Shet tillerdi oqıtıwdıń shet el metodikası tariyxı. M.: Akademiya, 2008 256 b.
4. Juk N.V. Rolli oyın joqarı mektepte shet tilin oqıtıw usılı retinde / N. V. Juk, M. K. Tuzova, L. v. Ermekova / / Zamanagóy pedagogikanıń aktual máseleleri: IV xalıq aralıq materiallar. ilimiy. konf. (Ufa qalası, 2013 jıl noyabr).- Ufa: jaz, 2013 jıl -187-191 betler.
5. Litvinov P. The Helpful Guide to Memorizing English words in Plenty, Moscow, 2011, Ayris Press, p. 4-23;
6. Milrud R. P. Milrud R. P. "Til úyreniwde kepillik", "Mektepte shet tilleri" 2004, No. 7;
7. Vykhodtseva T. V. Shet tili sabaqlarında grammatikanı oqıtıwda innovciyalıq hám kognitiv texnologiyalardan paydalanıw / / Jas alım.- 2017.- No. 49.- b. 343-345